

VZPOMÍNKY NA MLÁDÍ

Kamarádi z restaurace Kárník, kde se v neděli po kostele stavíme na dvě piva nebo sklenku vína, stále tvrdí, že jsem toho zažil tolik, že bych měl svoje vzpomínky sepsat.

Jsem ze smíšeného manželství, maminka pocházela z Rakouska. V Lávě za hranicemi také žili moji prarodiče. Podle matky je tedy mojí mateřskou řečí němčina. Rodiče měli ve Znojmě obchod s textilem. Prodávali však také med a kávu, čaj a čokoládu firmy Meinel – tedy smíšené zboží.

Moje mládí jsem prožil u mých prarodičů v Rakousku. Do Znojma jsem přišel teprve do české mateřské školy. To byl můj první problém, protože jsem tenkrát češtinu moc neovládal. Ve Znojmě, kde se mluvilo česky i německy to nebylo nic zvláštního.

Do první třídy obecné školy jsem šel na Ludolfsku. Mezitím se ve Znojmě zřídil český učitelák a k němu obecná škola, kde se budoucí učitelé na žácích zacvičovali. Můj otec, jako správný vlastenec mě tam do druhé třídy nechal zapsat a už v druhém ročníku jsem šlapal přes celé Znojmo do školy na Alšovu ulici.

V páté třídě jsme dostali novou učitelku, paní Brůžkovou. Bydlela s maminkou na Kuchařovické. Ta dokázala přimět některé vytypované žáky k tomu, aby k ní chodili na doučování. Aby potvrdila, jak jsem slabý v učení, dala mi v pololetí z češtiny pro jistotu pětku. Je zajímavé, že se svezli i někteří jiní učitelé. Z němčiny, která je vlastně můj mateřský jazyk mi napařili trojku.

Brůžková si myslela, že když máme ten textil, že bychom mohli ty dvě ženské zadarmo oblékat. Jenže můj tatínek na to neskočil. Podobný případ v jeho rodině už byl, když učitel – včelař zapisoval strýce do třídní knihy za vyrušování tak dlouho, až ho zapsal v jiné třídě. A to jenom proto, že měl dědeček více včelstev než on.

Rodiče se kvůli mně posekali, ale s otcem to nehnulo. Pak případ převzala Bábí – znojemská babička. Každé úterý mi napakovala kabelu zavařenin a marmelád. Z naší třídy za mnou chodil na doučování také Jára Brtník. Jeho rodiče měli známou cukrárnu. Ten zase nosil dorty a zákusky. Naše doučování pozůstávalo hlavně z vybalování toho, co jsme donesli. Na nějaké doučování si ani nevzpomínám. Každopádně to však pomohlo, známky se zlepšily. Také v náboženství a němčině.

Na měšťance, to už bylo na poště, jsem měl na vysvědčení 4 dvojky. Je zajímavé jak některá osoba může zůstat člověku v paměti. Když jsem se po 60 letech setkal s Jarem Brtníkem, byla jeho první otázka, jestli si ještě pamatuji, jak jsme chodili za tou Brůžkovou na doučování.

V posledním čtvrtém ročníku měšťanky jsem se pilně začal připravovat ke zkouškám na učitelský ústav. Učitelování jsem si vybral, co by moje budoucí zaměstnání a bral jsem ho strašně vážně. Jenomže uchazečů bylo kolem tří set. Přijato jich mohlo být jenom 30. Proto jsem se ani nedivil, když jsem na poprvé nebyl přijat. Vždyť někteří uchazeči měli okolo třiceti let. Nastoupil jsem tedy po prázdninách do I. třídy německé obchodní školy. Bylo častým zvykem, že Češi navštěvovali německou obchodní školu. Němci tento nedělali. To bylo pod jejich národní hrdost. Mimo mne bylo ještě několik Čechů, třeba Sukač R., Brtník Jára, Bařina, Fukač, z holek Maxová, Kalinová, Kravská a Kosmanová.

Ke konci školního roku se to stejné opakovalo. Zase zkoušky na učitelák se stejným výsledkem jak před rokem a po prázdninách II. třída obchodní školy. Tu jsem také dokončil.

V Lávě zemřel rakouský dědeček a velkoobchod s vínem i s vinným sklepem převzal jeho nevlastní syn. Jeho vlastní otec, babiččin první manžel, byl rytíř Karl von Bako a měl obchod s koloniálem v Gross Nadras. Čtete dobře, nespletl jsem se. Jeho syn, tedy maminky nevlastní bratr byl oficiírem v CK armádě. Co by také jiného dělal, když byl von, ale už nebyl rytíř.

A tento odborník začal hospodařit vlastně na dědictví naší matky. Vše staré bylo špatné. Muselo se hospodařit ve velkém. Rakouské víno nestačilo. Dala se dohromady parta takových odborníků jako byl on, kupovali víno ze Španělska, Itálie a Francie. Správu nad svým podílem přenechal správci a sám se věnoval důležitějším zálibám. V době, kdy v Lávě nebylo ještě osobní auto a pivovar Kuethraiber jezdil parním nákladákem bez gum, takže to bylo jako zemětřesení, když projížděl, měl už dva automobily. Jeden žlutý otevřený s volantem vpravo a brzdou venku a druhý černý uzavřený, k tomu šoféra a dva honící psy. Ve Vídni otevřel vinárnu, kam dodával svoje víno. Lehká děvčata přišla sama. Co mu tedy scházelo. Jako správný CK důstojník byl svobodný. Aby ukázal, jak je zdravý, nechal si donášet každý druhý den rozsekaný led. Ten si dával do vody, když se do půl těla ráno umýval. Možná, že ta studená voda dělala tělu dobře, jeho hlavě to moc nepomohlo, protože podnik stále upadal. Babička byla z toho celá pryč a prosila našeho tatínka, aby přijel zkontrolovat obchodní knihy. Však ona byla také spolumajitelkou. Otec tam potom jezdil vlakem každou sobotu večer a v neděli večer se zase vracel. Zachránit se ale už nic nedalo. Matčino věno bylo ztracené. Podnik, který dědeček za svůj život vybudoval se rozfrčal za několik let. Správce si za tu dobu stačil postavit vilu a podnik zkrachoval. Aby alespoň částečně zaplatil dluhy, prodal se dům, sklep, auta, vinárna ve Vídni a všechno co zůstalo. Babičku si vzala k sobě tetička Mitzi. Byla učitelkou v Riedu u Mauthausenu. Tak podobně dopadlo to celé slavné družstvo až na

jednoho. Nechal svůj majetek přepsat na manželku. Náhodou byl Žid, tak to všechno svezli na něho.

Strýc Karel šel do Vídně. Prý ho někdo viděl pracovat na stavbě. Ani se mi tomu nechce věřit. Tam se ho ujala paní Evelína a vzali se. Ženy mají většinou ten vzácný dar, že se o někoho chtějí starat. Ona sama měla za doby I. světové války vysoké postavení u Červeného kříže a napsala několik odborných knih o zdravotnictví. Po II. světové válce navštívila naše maminka Evelínu von Bako. Evelína měla v bytě 23 koček, ve všech dveřích otvory, aby kočky mohly probíhat. Ani vůně v bytě matce nevyhovovala.

Po obsazení Rakouska Hitlerovou armádou byl Karl von Bako zase zavolán do Wehrmachtu. Mě se zdá, že dostal šarži majora. Byl u protiletadlového dělostřelectva. Domů se už nevrátil. Přišel o život v posledních dnech války.

V tu dobu a už vlastně předtím začali Němci ukazovat, že jsou něco jiného. Večer se začali scházet na Zámečnické ulici v dolním parku a my Češi v Kovářské a v horním parku. Strýc Julius s rodinou se hlásili k Sudetákům, k německé straně se hlásili vždycky.

Do Znojma měl přijet vůdce SdP Konrád Henlein. Dělal se velké přípravy jak ze strany SdP, tak ze strany německých sociálních demokratů, kteří chtěli příjezdu zabránit.

Nevšiml jsem si, že by se do toho míchaly české strany. My mladí jsme ze zvědavosti byli také u toho. Stáli jsme v parku, abychom mohli hned utéct, kdyby se něco semlelo. Nic se ale nedělo. Jen sem tam nějaká německá sanitka. Ve Znojmě byly dvojce sanitky – česká, ta měla červený maják, německá měla modrý. A tak se tam Henlein jistě také dostal – mimo kanál bylo všechno sociálními demokraty hlídané. Ohnivou řečí jim dodal odvahy a oni potom vypochovali. Mezi nimi i Schiesser Julius, Bařinův syn, který nikdy pořádně nevěděl kam patří, když předtím byl u sociálních demokratů. Když jej demokrati uviděli, začali pískat a volat „Schisser pfui!“ Někteří to vylepšili na „Schiesser (posranec) pfui!“ To bylo na Schiessera moc. Opustil řady Sudetáků a zařadil se u sociálních demokratů. Za to se mu Nacisti po obsazení odměnili tím, že ho strčili do koncentráku. Po roce se vrátil v uniformě SA, kterou hned rozprodal a šel tam znovu.

Potřetí jsem dělal zkoušky na učitelák. Myslel jsem, že po tolika přijímacích zkouškách nebudu mít trému. Právě tam, kde jsem to nejmíň čekal, tam jsem zklamal. Nedokázal jsem zazpívat notu E. Blbou notu E ani na druhý pokus. Zkoušející mi poděkoval a víc se se mnou nezabýval a já jsem věděl na čem jsem. Ale nevěděl, protože jsem byl přijat. Mám našeho otce silně v podezření, že tentokrát zaúřadoval. Přesto, že to bylo pod jeho čest. Mimo jiných měl funkce v Národní jednotě, byl starostou Junáků ve Znojmě a všemožně je podporoval i finančně. Koupil látku a nechal ušít stany pro náš tábor u Jazovic, klobouky pro skauty, protože ne všichni si je mohli dovolit koupit. Mě pořád sliboval, že koupí Motorku Zetku 100. Nakonec z toho byla Zetka 175. Nepočítalo se s tím, že budu potřebovat řidičák a já jsem pro něj neměl léta. Do 18 let jsem měl ještě rok času.

Po prázdninách jsem tedy nastoupil do I. třídy českého učitelského ústavu. Můj životní sen se tedy vyplnil. Zase jsem se dostal do školy, kam jsem chodil do obecné, zase tam byla učitelka Brůžková. Naštěstí nás neučila ze žádného předmětu. Nevím, jak vypadaly zásoby zavařenin babičky.

Politická situace se stále přirostřovala. Henlein dokázal své lidi vyburcovat. I ti malí kluci volali „-----“ a cítili se strašně silní. Čekali před naší školou, aby naše

žáky zmlátili za to, že jsou Češi. My jsme je museli doprovázet domů, abychom je v pořádku předali rodičům.

Na začátku jsem se zmínil, že rodiče měli ve Znojmě obchod. Ten zdědil otec spolu se svým bratrem Juliem po rodičích. My jsme bydleli v domě v Kalcherově ul. 25 v druhém poschodí, strýc s rodinou v prvním. Oni byli také smíšené manželství. Teta pocházela ze Sudet a dokázala strýce přetáhnout na německou stranu. Mám dojem, že jí to ani moc práce nedalo. Jejich dcery chodili do německé školy, my zase do české. Otec měl mnoho svých známých zákazníků, strýc zase svoje. Pamatuji si na případ, když k otcovým čestným zákazníkům patřil jeden senátor. Kupoval si bez peněz, jen se říkalo „Připište mi to na účet.“ Když přišel konec roku, otec dluh zaplatil ze svého. Pan senátor se k placení neměl a žebrat se otci nechtělo. Na ten případ si vzpomínám, když se začíná mluvit o senátu. Jestli budou všichni senátoři takoví? Jsem proti senátu.

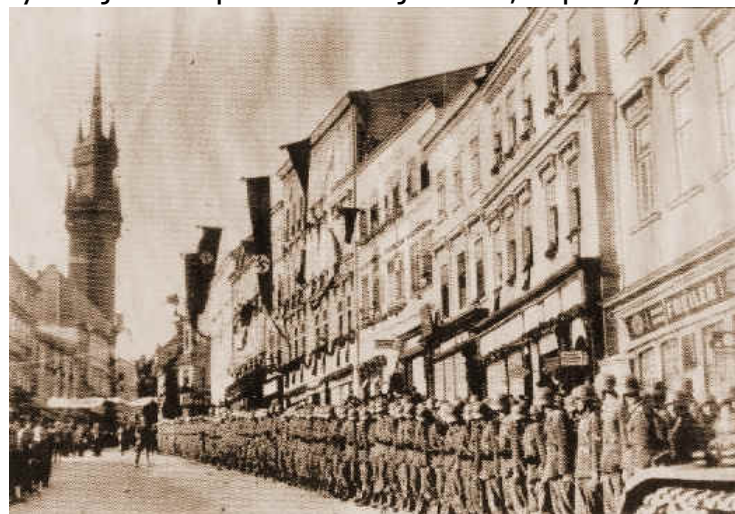
Nikdy mezi námi nějaké problémy nebyly. Znojmo bylo vždycky česko/německé, mluvili jsme jak česky, tak německy a nikdo o tom nic špatného nebo zvláštního neviděl.

Najednou se Němcům dařilo špatně, najednou byli utlačováni. Také strýcova rodina byla toho názoru, že je situace pro Němce neudržitelná. A ta situace také neudržitelná byla. Ale pro Čechy. Každý chtěl v těch těžkých chvílích nějak pomoci. My, z naší třídy jsme se hlásili ke kopání zákopů pro případ, že by Němci přes Rakousko přešli hranice. Denně po vyučování jsem jel na motorce (bez řidičáku) k Dyji. V restauraci pod „Obří hlavou“ byly kanceláře a my jsme pod vojenským vedením kopali cik cak zákopy směr Trauznice. Ani nevím, kolik týdnů jsme kopali. Nadřeli jsme se, o puchýřích na dlaních ani nemluvíme, ale věděli

jste, že jen tak můžeme zachránit republiku.

Mezitím se stala situace tak neudržitelná, že strýc musel opustit i s rodinou republiku a šel do sousedního Rakouska. Při loučení řekl naší mamince „Dobře nám to tady hlídejte. My se vrátíme...“ Maminka neměla vždycky strach a tak řekla „Když nás teď opouštíte, to se radši ani nevracejte.“ Tak si to pěkně zavařila.

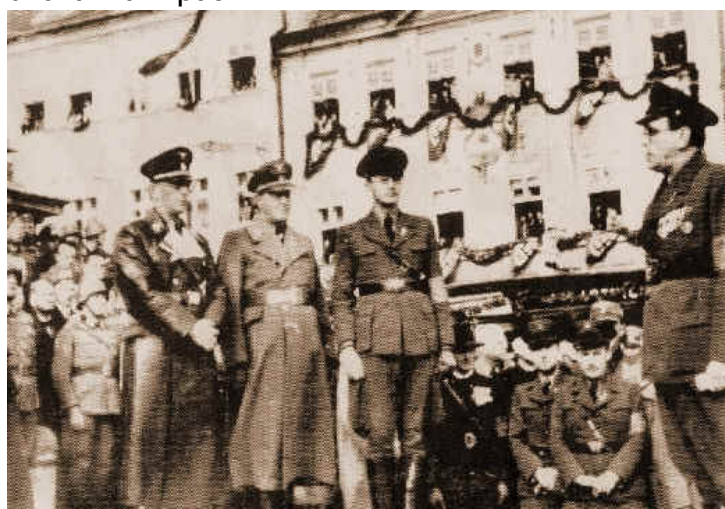

Přišel Mnichov. Německá vojska obsadila Znojmo. Za nimi připochozovali politické jednotky a s nimi v uniformě SA strýc Julius. To už bylo na mne moc. S Emilem Kulajtou jsem utekl do parku, abychom to všechno viděli. Se školou byl tehdy definitivně konec. Všechno bylo na

kočku. Hodně Čechů ze Znojma odcházelo do protektorátu. Jednoduché to měli státní zaměstnanci, kteří se sem přistěhovali a měli svůj plat zaručený. Do protektorátu se tehdy muselo žádat (optovat). A jak jsme tam mohli jít. Za kým? Dokončila se přestavba obchodu. Peněz málo. Na domě a na zahradě byla hypotéka. Všude dluhy a ty by šly za námi. Otec věřil, že to tak zůstat nemůže, že se to nějak musí vyřešit.

Už jsem se dlouho nevezl na motorce. Podceňoval jsem německé policajty, když jsem se jednou vezl. Když se ukázalo, že nemám řidičák, motorku mi jednoduše zabavili. Se mnou se ani nebavili a otci vzkázali, že motorku dostanu, až si udělám papíry. To vše bylo pro mne moc. Sbalil jsem kolo a utekl do protektorátu. U Vranovské Vsi jsem přešel hranici. Pas jsem vždycky měl, tak to nebyl problém. Chyba byla v tom, že jsem si to představoval jinak. Já jsem myslel, že jako Čech jedu domů. Tak si to ale představovali všichni obyvatelé protektorátu. Mám za to, že mne někdo udal a zavolal na mne policii. Vlastní lidi měli strach, že jim vezmu práci nebo ukousnu z jejich krajíce. Když se zjistilo, že moji rodiče neoptovali pro protektorát, odvezli mne po 8 dnech působení v protektorátu pod policejní eskortou na hranice, kde mne předali Němcům. Doma se o tom víc nemluvalo. Otec byl spokojen, že jsem ukázal kam patřím.

Zůstala však otázka, co budu dělat dále. Pokračovat na německém učiteláku, jak mi nabídli, jsem odmítl. Měl jsem dokončenou německou obchodní školu. Byla možnost pokračovat na německé obchodní akademii. Háček byl v tom, že se už dva měsíce vyučovalo. Musel jsem tedy dělat zkoušky. Se mnou dělal přijímací zkoušky také Sukač. Zkoušky jsme oba udělali a dostali se do III. třídy obchodní akademie.

Přišla zima, sníh roztál a úřady se začaly zajímat o to, kdo vykopal ty zákopy podél cesty do Trauznic. A bylo to hotové. Po škole jsme chodili k Dyji a zahazovali to, co parta dvaceti kluků vyházela. Na motorce se již nejelo. Chodil jsem se na ni dívat přes plot na Sokolovnu, kde se na ní cvičili a učilo jezdit NSKK. Jediná možnost, jak se k motorce dostat, byla udělat si u nich řidičák. Když tatínek poznal, že jiná možnost není, svolil, abych se tedy přihlásil. I když někteří Němci protestovali, například náš soused Kontner... že tam Češi nemají co dělat. No ale potom jsem

udělal zkoušky na motorku a policie mi ji musela vrátit. To už strýc měl motorku DKW 250 a chlubil se, jaké je v Německu kvalitní zboží.

Rodiče začali mít problémy. Strýc chtěl každopádně získat nálepku „Čistě německý obchod!“. Tu samozřejmě kvůli otci nemohl dostat. Myslel, že by otec mohl dělat jenom prodavače. Na to zase otec nechtěl přistoupit, protože měl větší podíl na obchodě – přišlo do něj věno maminky, zatímco teta přišla podle Bábi „s holou prdelí.“ Zatím to tedy muselo jít bez nálepky.

Ve čtvrtém ročníku už nás byl míň kluků. Někteří museli narukovat. Většinou byli povoláni k pracovní službě – Arbeitsdienst. Na mne pořádně nemohli, protože jsem byl všude veden jako Čech a svolení by musel dát otec, protože jsem nebyl plnoletý. Víím, že byl 2x nebo 3x zatčen gestapem, když večer nesl peníze do banky. Otec nikdy neřekl, o č se jednalo, jak s ním zacházeli – možná to ani nesměl.

Na obsazených územích byly vypsány volby. Voliči se měli vyjádřit pro a nebo proti Hitlerovi. Jiná možnost nebyla. Všude prapory, předem se oslavovalo, protože všichni viděli jak to při volebním systému musí dopadnout. Naši šli volit do školy za divadlem. Dole je uvítalo Empfangskomisät: „Pane inženýre. Vy jistě také dáte hlas našemu Führerovi.“ Co měl otec říct? Řekl, že také ví, co je jeho povinnost. Tak jim poděkovali a vzali si volební lístky, že to vyřídí za ně sami. A bylo po volebním aktu.

Němci měli čas. Věděli, že moje mateřská řeč je po mamince němčina a potom mi nic nepomůže. A tak se také stalo. Dostal jsem povolávací rozkaz k 31.10.1940 k Arbeitsdienstu. Předtím už mě nechali udělat válečnou maturu. Sukač tam ještě zůstal. Byl o dva měsíce mladší, ale také tomu neušel. Tak jsem se 31.10.1940 přesně na moje 19. narozeniny vypravil do kasáren pracovní služby v Tulu na letišti – Langenlebaru. Už byla tma, když jsem dojel. První voják – možná nějaká šarže mne hned sprdl, že jsem nepozdravil se vztyčenou pravicí. To jsem hned dohnal u dalších, kteří na schodech zrovna pucovali boty. Těm se to také nelíbilo. Chtěli vědět, jestli jsem normální. Normální jsem třeba byl, ale bylo toho na mne trochu moc. Oni už tam byli tři měsíce a já úplný nováček. Vlezl jsem tedy i s kufrem na záchod a čekal až někdo přijde, abych ho poslal pro Ditricha. Ditrich chodil se mnou do akademie, narukoval dříve a s jeho školním vzděláním se dostal do kanceláře. On potom všechno zařídil a já jsem se tam jaksí vžil. Vždyť oni tam byli už tři

měsíce a já jsem byl úplný nováček a ještě k tomu naivní. Velitelé byli blbci oblečení v uniformě. Vzpomněl jsem si na ně, když jsem viděl film Černí baroni. Však pracovní služba nic jiného nebyla. Jednou se mne jeden ptal, jestli si myslím, že je blbec. Já jsem mu řekl, že ano. A už jsem letěl 3x kolem kasáren a on pořád řval, že neutíkám dost rychle. Nebo, že mám to obchodní vzdělání, takže mám všechny předpoklady k tomu, abych odnesl dopis na poštu. Mám na to pět minut. Když to nezvládnou, budu

zastřelen. Vyletěl jsem z kasáren, ani jsem nevěděl, kde je pošta – naštěstí jsem měl správný směr, ale přesto jsem to za pět minut nezvládl. A rána žádná. Tak jsem se pomalu ochočil. Tři dny se pracovalo na letišti, které se teprve zřizovalo. Dělal se planýrovací práce. Další tři dny bylo cvičení. Ale ne s puškou, ale s rýčem. Na to byl jiný, pochromovaný rýč. Chtěl jsem jen dodat, že už bylo po tažení přes Holandsko a Francii. Naši velitelé, co tam byli si na tom moc zakládali. Po službě nosili holandské dřeváky.

Proslavil jsem se teprve, když se cvičil „Parademarsch“. Nikdy jsem to neviděl. Jen jednou v kině a to mi to bylo jen k smíchu, když házeli nohama. Bylo mi úplně zle, když mne před rotu vytáhl cvičitel, abych předvedl jak to dělám. Už jsem viděl další průšvih. Mlátil jsem tedy nohama a pořád jsem nevěděl, jestli to je dobře nebo špatné. „A tak to budete dělat všichni!“ řekl velitel roty. Proslavil jsem se házením nohou. To jsem potom předváděl také u jiných jednotek. Musím říct, že jsem se stal známým. Už jsem nemusel chodit pracovat na letišti. Stal jsem se knihovníkem. Milejší by mi ale bylo, kdybych nemusel na cvičiště nebo ranní tělocvik. Už byl listopad a já jsem beztak neviděl, co se předcvičuje, protože jsem už tehdy trpěl šeroslepostí.

V Německu, - tedy v říši napadlo moc sněhu. Zanechali jsme práci na letišti a byli jsme přesunuti na do Wehrmachtu na odhazování sněhu. Bydleli jsme v zajímavém táboře, v dřevěných barákách na kopci, a pod námi leželo městečko Marienberg. V neděli, když to vyšlo, zašli jsme si dolů do cukrárny. Lidé byli dobří, ale zákusky byly jako lepší chleba s marmeládou. Každé ráno odjížděly party na odhazování sněhu, většinou na nádraží. Sám jsem nikdy nebyl. Přece jsem byl knihovníkem. Knihovna tam byla veliká a knihy tam byly doopravdy dobré. Se mnou zůstávali

v kasárnách kuchaři a správce kasáren. Nebyl špatný. Jako všichni představení to měl s inteligencí dost pošahané. Jméno Kvído v životě neslyšel, a tak mi říkal Florian. To mi bylo celkem jedno.

Ve Wehrmachtu jsme také slavili vánoční svátky. (fotka) a tam nám všem také

přišel povolávací rozkaz na vojnu. Když se to tak vezme, byl jsem u té pracovní služby jenom tři měsíce.

Povolávací rozkaz byl na 5. února 1941 do Retzu. Předtím byla nějaká dovolená.

V noci na 5. února napadlo tolik sněhu, že se ochromila úplně železniční doprava. Žádný vlak do Retzu nejel. Spousta odvedenců čekalo na nádraží. K polednímu nás, kteří byli ze Znojma a okolí poslali domů. Druhý den jsme odjeli. V Retzu v kasárnách jsme vyfasovali lopaty a ještě v civilu jsme šli házet sněh.

I ten sníh jednou musel skončit. Vyfasovali jsme uniformy a začalo se s výcvikem. Ti, co byli předtím u pracovní služby byli zvyklí. Jediný známý byl můj bratránek Bařina. Navštěvovali jsme spolu měšťanku, potom německou obchodní akademii a tady jsme se zase setkali. Kasárna byly dřevěné baráky na Fladnic (dnes už po nich není ani památky). Byla to spojovací jednotka – telefonisti a radisti. Ráno rozcvička – morseovka – snídaně – po snídani na zádech rolu drátu a do terénu. Byla válka, museli jsme se rychle učit. Válka potřebovala oběti. Ještě štěstí, že Retz nebyl tak daleko od Znojma. V neděli mohli přijet rodiče na návštěvu nebo já na kole zajet domů. O životě v Retzu v kasárnách psát nebudu. V albu je fotek dost.

Napřed se Hitler se Stalinem domluvil, že si rozdělí Polsko. Ted' už Rusy napadl a my jsme se dozvěděli, že toho umíme tolik, že už můžeme na frontu. Má to však ten háček, že nebudeme moci bojovat, protože přijedeme pozdě. Jak jsem se jenom mýlil. My jsme našemu veliteli moc nevěřili a den před odjezdem jsme táhli do Unternalb, abychom se do němoty ožrali a o tom celém nic nevěděli. Už byl večer. Hospoda byla zavřená, snad zavřel před námi. Otevřít nechtěl, tak jsme rozbili okno a vlezli dovnitř. Sám jsem nikdy nepil. Ale musel jsem být u toho. Hospodskému

nezbylo nic jiného, než přijít, aby alespoň spočítal, co jsme vypili. Mě se ale moc nedařilo, abych se opil. Vždycky se mi udělalo špatně a na dvoře jsem se na hnoji vyzvracel. Zato ti, kteří ve sklepě dělali hrdiny, byli venku najednou na mol. Tak jsme táhli na Retz do kasáren. Ráno jsme došli. Byl kravál, ale co nám mohli udělat. Zavřít nás a nejet na frontu? To přece nejde.

Jeli jsme zatím do Polska na bývalé hranice s Ruskem. Tam jsme čekali na další rozkazy. Nedá se popsat,

jak tam lidé žili. Mám fotky, které řeknou více. Vzpomínám si jen na život na vesnici. Ty baráky – hrůza. Nechci ani mluvit o ortodoxních židech. Kaftan až na zem, zarostlí a na ríkadě židovskou hvězdu. Kdo ví, kde byl jejich konec. Jistě to s nimi dobře nedopadlo.

Posunuli jsme se na frontu. Zatím se nic nedělo.

Skoro každou noc se vyslala výzvědná hlídka do ruských linií. Většinou jsem jako radista musel s nimi. Smysl byl asi v tom, aby se poznal terén a pozice druhé strany, kdyby byl vyhlášen noční útok. Asi po 14 dnech ten útok také byl. Měl být ve dvě hodiny ráno. Před tím jsme dvě hodiny pochodovali na jiný úsek. Útočili jsme v úseku, o kterém jsme nevěděli vůbec nic. Doposud nevím, proč se to dělalo. Před námi byla opevněná stěna. Strhla se bitva, na kterou do smrti nezapomenu. Ruské katuše ukázaly, co dovedou. Utržené ruce a nohy létaly vzduchem. Koně řvali bolestí a úlekem, běželi s rozpáranými břichy od granátů a zamotávali se do vlastních střev. Zatím, co se ostatní zakopávali, musel jsem jako radista předávat zprávy (hlášení). Na radisty se rádi zaměřovali ostrostřelci. Jednou jsem si před kulometní palbou zachránil život jen tím, že jsem si vysílačku přehodil přes hlavu. Dostala pět zásahů a fungovala dál. Hranice s Ruskem jsme překročili někde u Bialystoku a pokračovali jsme na Minsk, Orša a Mogilev.

Mohli jsme si vybrat, co budeme fasovat. Budťo čokoládu nebo cigarety. Já jsem byl samozřejmě pro čokoládu. Jenže čokoláda byla jednou za dva nebo tři

týdny a to ji dostali beztak všichni. Tak jsem se rozhodl pro cigarety. Ty jsem rozdál a dostal jsem za ně čokoládu. Ale nakonec jsem také začal kouřit. Je přece úplně jedno, jestli padnu jako kuřák nebo nekuřák.

Dokud nenapadl sníh a nemrzlo, spali jsme venku, většinou ve srubech. Unavení jsme byli moc, denně jsme udělali až 40 kilometrů. Horší doba nastala, jak napadl sníh a přišel mráz. Museli jsme alespoň na noc do obydlí. Rusové byli doopravdy dobří lidé. Chudáci mysleli, že je zbavíme komunismu. Kdo ví, jak by dopadli, kdyby válku vyhrál Hitler. Horší boj byl proti vším a

štěnicím. Vši byly schopné nás umořit. Nespali jsme na peci. Tu jsme přenechali Rusům. Leželi jsme vedle sebe na zemi, ale vším jsme se neubránili. Štěnice jsem snesl lépe. Rok 1941-42 byla zima tuhá. Zažil jsem mráz přes -40°C . Viděl jsem saně a nákladní auta naložená zmrzlými vojáky naskládanými jako dřevo. Nebylo, kam se schovat. Rusi vypalovali celé vesnice. Pro mne naštěstí upletla a poslala Bábi kuklu na hlavu. Moc mi pomohla. Především na uši a nos.

Bylo to někde u Brjansku, kde jsem byl společně s druhým radistou odvelen k jiné jednotce, abychom navázali spojení. Dostali jsme směr a podle kompasu jsme se vydali na cestu. Zapřáhli jsme koníka do saní (toho jsme opuštěného našli v rozbité stodole). Dvaceti kilogramové vysílačky se v tom sněhu nedaly nosit na zádech. Už byl večer. Pojednou jsme se dostali do sněhové vánice a nebylo vidět na pět metrů. Takhle jsme šli asi hodinu, když nás došla a předešla skupina vojáků. Mimo jiné nesli bedny munice a zbavili se nákladu tím, že je naložili na naše saně. To koník samozřejmě utáhnout nemohl. Sházeli jsme všechno ze saní, nechali jsme jen balík dek, ale vojáky už v té vánici nebylo možné dohnat, ani vidět. Pořád jsme pokračovali ve směru. Zastavit se, byl by to náš konec. Pojednou zprava od nás vystřelila baterie Stalinových varhan. Rakety letěly přes nás. Bylo zle. Rusi by zajatce neudělali. Dali jsme se víc doleva. Stmívalo se, když jsme došli k opuštěné stodole. Byli jsme úplně vyčerpaní. Koníka jsme zakryli dvěma dekami. Sami jsme si lehli. Dek jsme měli dost. Ani jsem nespál. Únava, váha těch dek, co jsem měl na sobě a ledový vzduch mi nedali spát.

Ráno bylo po vánici. Pro koníka jsme neměli ani seno ani vodu, protože všechno bylo zamrzlé. K jednotce jsme se nakonec dostali, ale nebyla to ta, kam nás poslali. To už mi bylo celkem jedno.

Chtěl jsem se zmínit o čase. My jsme pořád měli středoevropský čas. Proto nám slunko (v zimě) zapadalo ve dvě hodiny. Fronta ještě pořád postupovala, ale zpomalovala. Překročili jsme řeku Oku u města Orel. Jižně od Moskvy před Tulou se fronta zastavila. Bylo poznat, že nás zima umořila. Začali jsme ustupovat. Stahovali jsme se do „lepšíh pozic“. Jenomže jsme se pořád stahovali, až jsme se dostali do Kalugy a tam nás Rusi obklíčili. Bylo to na Štědrý večer. Byly postaveny stráže po dvou a střídaly se po hodině. Byl silný mráz, každý byl rád, když si tu hodinu odbyl. Stáli jsme od 11:00 do půlnoci a nikdo nás nevystřídal. Hauser, co hlídal se mnou, se šel podívat, proč nikdo nejde. Už ani ten se nevrátil. Po další hodině čekání jsem se

zmrzlý a ještě navíc naštvaný vrátil. Už jsem tu zimu nevydržel. Když jsem zjistil, že všechno spí, udělal jsem kravál. Když se velitel probudil a dozvěděl se, že na stráži nikdo není, řekl, že mne postaví před válečný soud pro zbabělost před nepřitelem. To znamenalo zastřelení.

Sestavovala se jednotka, která měla obklíčení prorazit. Mě tam odveleli z milosti. Byla to jednotka, která se měla obětovat a všichni s tím počítali. Jenže všechno dopadlo úplně jinak. Prorazilo se úplně někde jinde, moji soudci přitom padli a já jsem z toho vyklouzl.

O ruské frontě se nechci rozepisovat a velice nerad na ni vzpomínám.

Bylo to asi koncem ledna, když mi při jedné akci omrzly prsty na pravé noze. Konečně mi bylo jednou teplo. Holínky se musely rozříznout. Lékař mi vypsál poukázku na transport, Rusové mi z hadrů omotal nohy a druhý den jsem jel s kolonou ruských saní do Trozkoje na nádraží. Naložili nás na slámu do dobytčáku a jelo se směr domů. To se lehko řekne. Byl to transport raněných. Víc se stálo, než jelo. Mezi námi byli těžce ranění, někteří na cestě zemřeli. Trvalo to věčnost. První větší lékařské ošetření jsme dostali v Katovicích. Tam byl přistaven sanitní vlak, do kterého nás přenesli. Byli tam lékaři v bílém, zdravotní sestry a my jsme se cítili hned lépe. Přece nás přes Německo nemohli vozit v dobytčáku. Trasa vlaku vedla přes Ostravu, Prahu a dále na sever do Německa až do Hannoveru. Tam byla doma jednotka, ke které jsem byl v Rusku přidělen. Tam jsem správně patřil. Tam se ale nechtěl. Podařilo se mi dostat do Prahy přesto, že o Prahu byl velký zájem. Asi byli ranění většinou Rakušáci a chtěli co nejbližší k domovu. Od vlaku do nemocnice na Smíchově nás vezly autobusy poháněnými na dřevěný plyn. Něco takového jsme na frontě samozřejmě neviděli.

V nemocnici byly samé případy omrzlin. Ted' jsem viděl, že jsem vlastně ještě dobře dopadl. Lidem upadávalo maso, zůstaly trčet jen černé kosti, které nakonec také upadly. To všechno doprovázel smrad, že na pokojích nebylo k vydržení. Moje omrzliny byly I. až II. stupně, takže maso zůstávalo. Vzpomínkou se musím, i když nerad, vrátit na ruskou frontu. Holínky jsem měl těsné. Bylo na podzim. Deště a bláto, až holínky namokly a už jsem se z nich nedokázal vyzout. Potom přišly mrazy a holínky namrzly. Musím říct, že asi dva měsíce jsem holínky nevyzul. Tam, kde jsem měl v ponožce díru, mi prsty omrzly. Rusové, u kterých jsem zrovna přespával mi holínky zezadu rozpárali. Tak jsem se konečně vyzul. Oni dostali boty a já jsem dostal papuče.

Když jsem se v nemocnici na sebe podíval, teprve jsem poznal, proč jsem měl vlastně přilepené spodky. V nohách jsem měl desítky drobných střepin, vážil jsem 52 kilo a byl jsem tak slabý, že jsem jednou na chodbě omdlel. Na frontě se nemůže marodit. Tam existují jenom živí nebo mrtví. To jsme všichni věděli.

Do nemocnice mne přijeli navštívit rodiče. Zhrozili se, jak vypadám. Na Velikonoce jsem byl tak daleko, že jsem byl z nemocnice propuštěn. Jel jsem do Retzu i když jsem věděl, že tam nepatřím. Jen jsem vkročil do kasáren, už mne seřval

cvičitel, protože jsem ho nepozdravil a řval ještě víc, protože jsem ho ignoroval. Dokonce mne posílal k zemi. Když se dozvěděl kdo jsem, omlouval se mi. Řekl jsem mu jen, že by ho to řvaní na frontě brzy přešlo.

Tito cvičitelé byli na frontě největší posery. Nás jako nováčky také honili. Když jsme šli na frontu, museli s námi. Byli to největší zbabělci. Z krytu se neodvážili vylézt. Každé

ráno jsme jim museli donášet kafe. Pokaždé jsme jim do něj načurali. Alespoň jsme se revanžovali.

V kanceláři samozřejmě věděli, že do Retzu nepatřím. Dostal jsem prozatím týden dovolené. Do Znojma nebylo daleko. Potom jsem dostal bolesti hlavy, dělala se mi na hlavě boule a bolest se stupňovala. V neděli jsem šel k vojenskému lékaři, který bouli rozřízl. Byla tam střepina, o které jsem nevěděl.

Do Retzu jsem jel s obvázanou hlavou. Do Hannoveru jsem nemusel – nějak to udělali. Poznal jsem nové kamarády, vesměs veterány z Ruska (Jonny Millera, R. Pachem, Goehler). Zase se cvičila Morseovka. Do terénu jsem nechodil. Rána se nelepšila. Aspirin, kterým mne saniták léčil nepomáhal. Už to začalo být podezřelé. Nakonec se zjistilo, že ve Znojmě ránu zašili a nechali v ní dva kousky vlasu. Byly tlusté jako sirky. Pak se rána jakž takž zahojila. Začalo se proslýchat, že bychom měli jít do Afriky. U Casablanky se vylodili Američané, roztáhli frontu v Africe. My jsme byli přeloženi na vojenské cvičiště Grafen, kde se sestavovala jednotka do Afriky. To už byl konec října 1942. Někteří radisti se vytahovali, že čtou a vysílají 90 hlásek za minutu. My z Retzu (Müller a já) jsme četli až 120. Tomu nechtěl nikdo věřit a tak jsme je sami přesvědčili. V prosinci nás naložili na vlak a jelo se směrem na jih. Jonnymu a mně přidělili vysílačku namontovanou na auto Horch. Stali jsme se velitelé vozu + šofér + dva radisti. Jelo se přes jižní Tyroly na jih do Neapole. Dál se mělo jet po vlastní ose. Pamatuji si, že se nám uprostřed Neapole porouchalo auto. Stáli jsme přesně mezi kolejemi tramvají. Mezera mezi autem a tramvají nebyla větší než dva centimetry. Naštěstí byly všechny stejně široké. V Neapoli jsme pobýli asi týden. Čekalo se asi na nějaký příkaz. Škoda, že jsme měli stále pohotovost, takže jsme se nemohli nikam podívat. Z Neapole jel konvoj do Reggio, kde nás trajekt převezl do Mesiny na Sicílii. Tam nás uvítala velká socha – Žlutý citron a oranžový pomeranč. Byla doba pomerančů. Byly už v jižních Tyrolích i když byl na kopcích sníh. Vánoce jsme slavili v Palermě tím,

že jsme si dali zmrzlinu a nechali se vyfotit. Bylo nás šest, kteří zůstali v Palermě. Ostatní jeli do Trapa. Odsud jeli každou noc tři italské rychlé čluny do Biserty

v Tunisu. Vozily mužstvo a zvládly to za noc tam a zpátky. Vozy se nalodily na velkou loď.

V Palermě jsme byli týden. Měli jsme letět a denně jsme na kole jeli na letiště zeptat se, kdy pro nás bude letadlo. Měli jsme přístroje, které se kvůli korozi nesměly dopravovat člunem. Zásoby potravin jsme museli odevzdat nějaké organizaci jako Červený kříž. Nechali jsme si jen cigarety, salámy v konzervách a

podobné lepší věci a jednu šunku. Pravou vepřovou uzenu šunku, které dnes už nejsou vidět. V hospodě jsme si koupili víno Vermut a měli se dobře. Jednoho večera přijel pro nás nákladák z letiště, podali jsme nahoru do letadla naše věci, já podal šunku a už jsem ji nikdy neviděl. Ani jsme ji nenačali. Líbila se jiným.

Letěli jsme až za světla. Byl to Junkers 52? Mě dali ke kulometu. Podíval jsem se do hlavně a hned jsem věděl, jak by to dopadlo, kdybych vystřelil. Beztak mi nedali náboje. Letěli jsme těsně nad vodou, aby nás Angličané neobjevili – Taliáni letěli zase pro jistotu hodně vysoko. Letadlo ani nezastavilo. Vyhodili naše věci, nás vykopli a rychle pryč. Ještě to dobře dopadlo. Nikomu se nic nestalo. Posbírali jsme naše věci a zmizeli do plechových krytů. Tam jsme zůstali po dobu bombardování letiště.

Naše jednotka byla v Tunisu. Tam jsme se také měli dostat. Nevím, kdo sjednal nákladák. K večeru jsme naložili naše věci a jeli jsme za tmy. Vůbec celý život na silnici se odehrával za tmy a bez osvětlení. Američané se už dostali až sem, Ten nákladák byla kraxna. Na půli cesty do Tunisu zastavil a nechtěl jet dál. Řidič zajel na stranu a měnil svíčky. Zezadu se blížil jiný nákladák. Uviděl nás v posledním okamžiku. Strhl volant a vjel do koňského povozu. Jeden kůň byl hned mrtvý, jedno dítě na voze raněné na noze. To ta Afrika pěkně začínala. Do Fochových kasáren v Tunisu jsme dojeli ještě za tmy. Ve tmě slavili Silvestr. Dokonce se střílelo. Pro jistotu jsme vlezli do postele.

Ráno jsme se hlásili u velitele. Dozvěděli jsme se, že loď, která vezla naše auta byla torpedovaná, že přistane jiná, ale musíme počkat. Byli jsme jedni z prvních

německých vojáků v Tunisu. Směli jsme se venku projít, ale do arabské čtvrti jen po dvou. Později byla arabská čtvrť zakázaná. S Müllnerem jsme prošli všechno. Jendou jsme dokonce poznali žebráka, který tvrdil, že je někde od Brna. Přesně nevěděl odkud. Český nedovedl, ale

německy jsme se jakž takž domluvili.

Dostali jsme za úkol, abychom vytvořili tabulky se znakem naší jednotky. Ty by se umístily na křižovatkách pro ty, kteří přijdou za námi. Ze sklepa kasáren jsem sbalil prkno a spolu s žebrákem jsme se vydali za stolařem do arabské čtvrti, abychom z toho prkna uřízli pět nebo šest tabulek. Dílna byla sklepní místnost bez okna, místo ponku bedna a jedna ocaska. Po zemi poskakovali králíci a za bednou jako za pultem stál učeň. Ten se omlouval, že šéf není, ale hned že zase přijde, že je to pro něj velká čest. Můj kolega (nebudu říkat žebrák) překládal. Mluvil arabsky. Zatemnilo se. Nahoře na schodech se ukázal šéf osobně s kamarádem. Šéf měl černý oblek, bylo mu asi tak 18 let a na hlavě měl fez. Moc jsme se zdravili a klaněli. Nevěděl jsem jestli je moje „Salem alaikum, gumiarabikum“ zrovna správný pozdrav, tak jsem toho zanechal. Po vyslechnutí našeho přání, se dal mistr ihned do práce, zatímco se jeho přítel vytratil. Šéf byl dobrý odborník – s pilou bez šranku řezal, zatímco se my všichni přidržovali prkénko. Dílo se podařilo. Tabulky byly na světě, i když řez měl barvu hnědou až černou. Mezitím se vrátil přítel s kávou. Pravou hustou arabskou kávou. Viděli prvního německého vojáka. Jako náhodou přišla na návštěvu jedna slečna. Samozřejmě zahalená, jako ostatně všechny v Tunisu. Když se ale odhalila, měla na sobě krásný tmavomodrý kostým, na nohách silonky a střevíce na vysokém podpatku. Když mne šéf zval do vedlejšího pokoje, kde stál gauč, věděl jsem kolik udeřilo. Zachránil mne muslimský kněz, který se objevil na schodech. Potom to už šlo rychle. Ženská vypadla, se šéfem jsme se nestačili ani poklonit, sbalili jsme destičky a důstojně jsme vyšli po schodech. Nahoře nám kněz něco řekl. Prý se za ostatní omlouval. Uplně jsme zapomněli zaplatit.

Ještě několikrát jsme navštívili arabskou čtvrť, až se to zakázalo. Mimo jiné jsme viděli uličku, slušně řečeno – lehkých dívek. Na vrátkách byla křídou napsaná cena. Pohybovala se mezi 30 a 60 Franky.

Konečně jsme dostali auta s vysílačkami a jeli do Edi Khila, kde byla naše jednotka. Byla poziciční válka. Zase ty vyzděné výpravy, které jsem znamuž z Ruska. Šel s námi nějaký Kemeta-říšský Němec. Při každé střele ležel na zemi, až nám nakonec utekl a vrátil se k jednotce. Své hrdinství tak prodal, že jako první z nás dostal železný kříž. Jinak to byla taková solidní poziciční válka. Mezi frontou byly vinné sklepy, vlastně velké nádrže červeného vína. Naši a Angličané se tam scházeli a nic si neudělali. Já sám jsem tam nebyl, ale vína jsme měli dost.

Po určité době, myslím asi po třech měsících jsme měli nárok na jakousi dovolenou. Jet domů nemělo smysl. Žádné letadlo nebo loď nedojela. Strávili jsme těch deset dní v Tunisu. Nevím už kdo byl se mnou. Jeli jsme autostopem. Blížili jsme se k partě Arabů, kteří pracovali na silnici. Seděli v hloučku, ale vstali, když jsme se blížili a začali pracovat. První nabral hrst písku, podal to dalšímu a tak dále. Šestý si oklepal ruce. Další dva měli vojenskou lopatku. První nabral písek, druhý zatáhl za provázek. Když jsme odjížděli, zase si sedli.

V Tunisu jsme bydleli ve Fochových kasárnách. Kasárnách bývalé cizinecké legie. Ve dne jsme chodili po obchodech, večer do kina, divadla nebo varieté. Na noc do kasáren spát na rohože. Věčně tam byl záchod obsazený. Myslel jsem, že se při leteckém poplachu uvolní, protože všichni musí do krytu. To jsem se ale zmýlil. Ten, který na míse seděl vlastně spal. Když se probudil, byl už pochcaný. Byla tma, já nikoho neviděl a mne také nikdo neviděl. Do kasáren jsme chodili spát, ale stravovali jsme se kde to šlo. Většinou na trhu. Arabi dělali dobré karbenátky s kořením. Ve velkém kotli vařili špagety nebo makarony. To se z kotle jedlo na čas. Já jsem tak

rychle nedokázal jíst, tak jsem si hned zaplatil dvakrát. Dobré byly také KUS-KUS (sladké placky). Ty chodili Arabové prodávat také na přední linii. Jenomže na plackách mívali položené pantofle, snad kvůli mouchám, takže placky byly plné pisku.

Dovolená skončila a my hledali s kým se svézt. Jela kolona tanků. Od nich jsme se dozvěděli, že u Edikhhily prorazili Američané nebo Angličané. Že tam jedou jako posila. S nimi jsme se svezli. Naši jednotku jsme ale nenašli. Fronta se zamíchala – byli jsme u sousedů. Hlásili jsme se u velitele a hned nás poslali na opravu telefonního vedení, které bylo někde přerušené. O radisty nebyl zájem. Američané dokázali každou vysílačku zaměřit a když neposlali letadlo, tak alespoň ostřelovali. Proto nás naši posílali od jednotky dál a natáhli k nám telefonní vedení.

Šli jsme asi hodinu. Stmívalo se. Už jsme viděl přetržené místo drátu. Ve stejné chvíli vystřelila nepřátelská baterie. Podle sluchu jsme poznali, že směrem k nám. Našli jsme rychle provizorní úkryt. Uprostřed byla hromada min. K smrti unaveni jsme na ně opatrně lehli a také usnuli. Když jsem se probрал, už se rozednívalo a nejhorší bylo, že linka už byla opravená. Zase to vypadalo na válečný soud. Dopadlo to lépe. K sousední jednotce vedla 23 kilometrů dlouhá telefonní linka. Ta byla věčně pod palbou a opraváři ji nestačili opravovat. Ten náš přestupek se jim docela hodil. Dali nám možnost se ještě zachránit. Poslali nás na prostředek této trasy. Pořád si nemůžu vzpomenout, kdo byl ten druhý. Musím se zeptat Jonnyho. Stan jsme postavili u protiletadlové baterie 8.8. Už dávno nesměli střílet po letadlech, aby se neprozradili. Stříleli jen po tancích. Dalekohledem jsme sledovali obě strany telefonního vedení. Přesně jsme věděli, kam granáty dopadly. Pozorovali jsme opraváře, a když byli hotoví, oznámili jsme na vedení, že linka je v provozu. Také jsme pilně opravovali, ale připsali jsme si práci jiných. Nic jiného nám nezbylo. Šlo nám o krk. Za to jsme dostali pochvalu. Byl jsem povýšen na poddůstojníka, ten druhý obdržel železný kříž II. třídy za odvahu pře nepřítelem. Já jsem už železný kříž měl. – Bylo to prvního května. Dostal jsem za úkol navázat radiové spojení. Už nevím kam. Dostal jsem s sebou tři muže. Dva byli telefonisti a měli zpět natáhnout dráty. Už jsem se zmínil, že radisty u jednotky nechtěli. Šel s námi úplně nový poručík. Chtěl vědět, jak to vpředu vypadá. Našel jsem docela dobré místo, zřídili jsme radiostanici za kolmou skalní stěnou asi čtyři kilometry od naší jednotky. Zatím, co jsme my dělali kolem vysílačky, lehli si dva hoši od telefonu do prohlubně po opuštěném arabském obydlí. Nevysílali jsme dlouho, když první zaměřovací kouřová střela vybuchla asi 50 metrů od nás. Byly ještě dvě. Čtvrtý granát zřejmě těsně přeletěl horní hranu stěny. Ozvala se strašná detonace. Granát vybuchl v prohlubni. Dva kamarády to roztrhalo na kousky. My jsme vyvázli bez zranění. Pro poručíka to bylo moc. Něco takového ještě nezažil. Zbláznil se. Sbalili jsme vysílačku (beztak už byla poškozená) a vedli jsme poručíka zpátky. Horší bylo, že se někdo musel pro mrtvé kamarády vrátit. Už mi z toho také bylo všelijak. Marné bylo slibování, že vykopu hroby. Zůstalo to na mně. Čekali jsme až se setmí. Já šel před autem, za mnou Bedford. Také jsem musel hledat. Nevěděli jsme, jestli tam už nejsou Američané. Skálu jsme našli. Do pytle jsme nasbírali všechny kousky. V tom horku už byly cítit. Už bych něco takového nechtěl dělat. Druhý den jsme nad hrobem postavili dva kříže s nápisem. Z amerického zajetí jsem později jejich rodičům napsal, aby na své syny marně nečekali.

Už bylo poznat, že v Africe dlouho nevydržíme. Pořád se hledaly lepší pozice. Slibovalo se, že v nejhorším případě jsou připraveny lodě, které nás odvezou. Doopravdy tomu tak bylo. Jenomže lodě byly Americké.

9. května jsme kapitulovali. Byl to takový divný pocit. Konec války pro nás. Žádné střelení, žádné granáty. Válka, to je věčný strach a stres. Jak taková kapitulace vypadá? Co bude dál? To jsme se brzy dozvěděli. Všechna vozidla byla seřazena. Auta, děla, obrněná vozidla, tanky. Někteří mysleli, že poškodí nepřítele, když přeráželi pušky o stromy. Přitom drželi pušky za hlaveň. Nemuseli se nějakého zajetí ani dočkat. Přijel první americký džíp s anténou vysokou čtyři metry. Po jednání jsme dostali směr, nasedli na naše auta a jeli do zajetí. Na křižovatkách stáli američtí vojáci, aby dali směr. Dojeli jsme na místo, kde už stálo několik německých aut. Některá dokonce hořela. Mladý fanatický lékař nás zastavil. Nadával nám do zrádců, protože chceme Američanům předat vůz. Vidím jej jako dnes. Hezky ulízaný. Když jsme doktora poprvé viděl na obrazovce, hned jsem si na toho hitlerovce vzpomněl. Všichni, kteří před námi byli, přišli tak o auto a museli jít dál pěšky. Než jsme se nadáli, polili doktorovi kumpáni auto benzínem a zapálili. Nevím, jestli americký voják, který s ním odjížděl věděl, že mu hoří auto. Přijel důstojnický vůz a vystoupil major, který fanaticovi vytkl jeho jednání. Ten mu za to strhnul výložky. Teprve generál Arnim, který z auta vystoupil, ho uklidnil. Na větu: „Pane generále, nezapomene Vaši vlast.“ odpověděl generál Arnim: „Vlast nás také zapomněla“. Nasedl a odjel.

Naše auto bylo pryč, museli jsme se připojit k těm, co šli pěšky. Ti po nás se už vezli. A vezl se také náš fanatik, ale ne dlouho. Jak míjel pěší, sundali ho z auta a namlátili mu. Když jsme šli kolem, ještě tam ležel. Morálka se uvolnila. Na volném prostranství jsme se všichni usadili. Američané udělali kolem plot a byli jsme v zajetí. Tam jsme také zjistili, že se vytratili někteří naši představení. Přitom jsme se na Banera tak strojili. Pořád nás krmil marmeládou a čokoládou se krmil sám. Vzpomínám si, že jsme mu jednou úmyslně rozbili plynovou lampu. Jak to zjistil, strašně řádil. Vyhrožoval vším možným a chtěl to hlásit výš. Všichni jsme tvrdili, že ji rozbil sám, jak byl napity. Nakonec tomu uvěřil, omluvil se nám a rozdal čokoládu, abychom to nehlásili výš.

Tábor byl u Béja, blízko Bizerty. Dostali jsme se zase tam, kde jsme přistáli. V táboře jsme pobýli několik dní, potom nás vezli nákladáky přes pohoří Atlas do přístavu Bone. Černoši jeli jak Tataři. S námi byli na voze také dva mniši – vojáci. Ti jen klekali a křížovali se. Také jsme neměli nechat se po válce zabít. V Bone nás nalodili na nákladní loď, na které se vozilo uhlí. V uhelném prachu jsme stáli, nebylo kam si sednout. Ti, co stáli uprostřed, byli po kotníky v uhelném prachu. Ostatní stáli na šikmé ploše. Hlíдали nás Marokánci. Už nevím, kolik dní ta plavba trvala (z mapy jsem vyčetl 770 kilometrů nebo 400 námořních mil). Dvakrát byl alarm. Prý hrozily německé ponorky. Pluli jsme kolem Alžíru. Desítky balónů na ocelových lanech měli město chránit před leteckým bombardováním. Naše loď i ostatní vezly také balony na lanech, které by se v případě leteckého náletu pustily výše. Zmožení a nevyspáním unaveni jsme se dostali do Oránu. Tam jsme byli my i naše věci odvěšeni, i když jsme žádné neměli. Kožené rukavice a pásky se scvrkly na desetinu. Do kukačky nám foukly DDT a byli jsme schopni nastoupit na zaoceánský parník, Tři parníky kotvily v přístavu. Vstupovali jsme po schodišti na loď jako do luxusního hotelu. K prvnímu jídlu byla jako příloha rýže. Jak je to dlouho, co jsme naposledy měli rýži? Pět let jsme jedli místo rýže kroupy.

Projeli jsme Gibraltarem. Tam se přidaly další lodě a celý konvoj směřoval na Ameriku. Na širém moři jsme dostali občas povolení vyjít na palubu, takže jsme dostali přehled, kolik lodí v našem konvoji je. Ten se musel řídit nejpomalejšími

lodími , takže plavba trvala skoro 14 dní. Několikrát byl ponorkový alarm, americké torpédoborce objížděli konvoj. To jsme na palubu nesměli. V konvoji byly tři velké lodě pro dopravu vojska, které byly v přístavu Oran. Ta naše byla nejstarší. Němci jí po I. světové válce zaplatili reparaci Američanům. Měla nemocnici, jídelny, kuchyně, sály se na noc proměnily v ložnice – sklopila se lůžka. Bylo jich šest až osm nad sebou. To už byla výška, ale dobře se lezlo nahoru a dolů. Mám v papírech, že jsme v Bostonu přistáli 1. června 1943. Byli jsme první zajatci v Americe. Bylo víc strážců než zajatců. Americké časopisy kreslily Germány s rohama a černoši je na nás chtěli vidět. Dali jsme si na hlavu pod čepici dva kamínky, aby si černoši mohli nahmatat, že tam doopravdy něco máme. Brzy však na to přišli a smáli se tomu. Pochopili, že lidi s rohama neexistují.

V Bostonu jsme nastoupili na vlak a jeli přes Springfield (Mas.) Abbany (N.Y.), Birnringl on (N.Y.), Williamport (Pen.), Pitsburg, Betlehem. Z vlaku jsme viděli ocelárny (i když tajně, protože musely být zatažené zácly). Dále jsme pokračovali na Columos (Ohio), Longsville (Kent), Naschville (Ten) na Tullahomu.

Camp Forrest – To byl můj první zajatecký tábor. Asi od 14.6.1943. O všem jsem si dělal poznámky a o vše jsem přišel až doma. V tom táboře jsem byl asi jeden rok. Pracoval jsem čas jako topič nemocnice, na dráze (na kolejích), ale nejdelší čas v americké vojenské kuchyni.

Když potřebovali Američané sestavit partu na sklízení buráků, přihlásil jsem se já. Myslím, že nás bylo asi dvacet. Jelo se přes Chattanooga (Ten), Atlantu,

Abbeville a Augustu do tábora Camp Gordon na hranici států Georgia a Jižní Karolina. Arašídý se vyorávají podobně jako brambory. Rostou v písku a skládají se k zatlučeným kúlům, které mají dole kříže, aby buráky neležely přímo na zemi. Pokládat plody natí ven do výšky dvou metrů. Toto byla naše práce.

Farmář určil denní normu, jakou byl asi tak zvyklý od černochoů. Byli s námi tři strážní. Když viděli, že se snažíme, abychom práci co nejdříve udělali, dali dva své pušky třetímu, sundali si kabáty a dělali s námi. Když jsme byli hotovi, jeli jsme k vodě. Nedůvěra dávno zmizela. Kdo by také utekl? A kam? Byli takoví fanatici, co z Camp Forrest utekli a za tři dny se rádi vrátili.

Když farmář viděl, že pro něm moc brzy končíme, začal normu utahovat tak dlouho, až jsme řekli dost. Strážní se na to také vykašlali a my jsme celý den dělali a moc jsme nenadělali. Za dva dny změkl. Poznal, že nejsme tak hloupí, jak si myslel. V tom nám ale hodně pomohli strážní. Byli korektní k nám a my k nim. A zase se jezdilo k vodě nebo jsme džípem jezdili slalom mezi stohy zemních ořechů. Hadů tam bylo víc než dost. Do Camp Forrest jsme se vrátili asi po třech týdnech.

Jednou při výslechu se mě Američané ptali, jestli bych byl ochotenvstoupit do české jednotky, kdyby se nějaká utvořila. Musím se přiznat, že mne to překvapilo, ale řekl jsem, že bych byl pro.

Vzpomínám si na jednu epizodu. V sobotu byl vždy velký úklid. V Retzu v dřevěných barákách se podlaha vždy drhla mýdlovým práškem s větším množstvím vody. Ten systém byl tady zakázaný a my jsme to nevěděli. Nevím, kdo měl tenkrát služby, ale všichni jsme se k tomu přiznali a všichni jsme šli na tři dny sedět. Stěžovali jsme si tehdy výš, protože nám neumožnili nedělní návštěvu bohoslužby, přestože nám donesli bibli (ale anglickou) dostali po nose. Camp Forrest byl velký tábor. Mimo jiné měl i kostel. Jeden týden se sloužila katolická mše, druhý týden evangelická. Dále jedenáct kuchyní, velikánské hřiště, které se na noc zamykalo. Jednoho dne, bylo to 2.8.1944 přišel do našeho baráku americký vojáka zkomoleně se ptal na mé jméno. Mám sbalit všechny svoje věci. Stál u mne a čekal, až budu hotov. Ani jsme se nemohl se všemi rozloučit. A víc jsme Camp Forrest neviděl. Z celého tábora jsme byli čtyři. Zavezli nás na vlak a posadili do kupé. S námi jeli dva strážníci. Cestující se na nás dívali jako na opice. Jeli jsme přes Chattanooga, Atlantu, Abbeville a Columbiu. Ve Florencii S.C. se mělo přestupovat a protože zbývalo hodně času a páni strážníci chtěli mít volno, strčili nás do místní šatlavy. Čtyři pomalované stěny, dvoje poschod'ové postele a v rohu záchod. Ten nebudu popisovat. Vedle za mřížemi seděl černochoch. To už bylo na nás moc. Spustili jsme takový kravál, že to bylo v okolí slyšet. Když černochoch viděl, že se něco děje, řval s námi. Netrvalo to ani půl hodiny a byli jsme venku. Potom jsme čekali na peróně na vlak. A šlo to... Přijel vlak, nasedli jsme a jeli do Fayetteville N.C. Tam byl náš zajatecký tábor Forst Bragg. Dali nás do prostoru odděleného od německého tábora. Neřekli nám, kam jedem, ale Němci už nám nadávali do zrádců. Tak takhle se měla sestavovat česká jednotka. Dva, co přijeli se mnou byli vídenští Češi. Ve vojenské knížce měli záznam „ČEČE“ a ten čtvrtý se jmenoval Huvský, ale byl to říšský Němec. Jeho otec byl v Praze ředitelem státní banky. Celkem nás tam bylo necelých padesát. Měl jsem dojem, že tam byli většinou Poláci od Katowic. Tam jsme byli dva měsíce. Vůbec nikdo nepřišel, aby se nás na něco zeptal, nebo dělal nábor, nikomu jsme si nemohli stěžovat. Jednou za den o půl desáté jsme směli na půl hodiny do kantýny, která byla v Německém táboře a to nás musel hlídat kordon amerických vojáků. Po dvou měsících nás z ničeho nic strčili mezi německé zajatce. Nikdo z nich nám nevěřil.

Dostávali jsme nejhorší práci. Bylo nás šest poddůstojníků. Podle Ženevské konvence jsme museli pracovat. Za takových podmínek jsme práci odmítli a žádali, abychom byli přeloženi jinam. Do konce roku jsme to však museli vydržet. Pracovali jsme v kuchyni, udržovali čistotu v táboře. To jsme byli povinni dělat a dělali jsme to dobře, protože jsme každý týden dostali vlajku čistoty. Postavili jsme se proti vedení tábora a proto jsme byli špatní. Než nás odvezli do jiného tábora, udělali u nás pořádnou osobní prohlídku, abychom jim něco neodvezli. Dvakrát jsme se musel vysvléct do naha. Za co se chtěli mstít?

Do Monroe Camp Sutton N.C. jsme přišli začátkem ledna 1945. Asi jsme s sebou dostali řádné doporučení, protože uvítání také začalo osobní prohlídkou – zase dvakrát do naha a totální prohlídku věcí, kterých bylo čím dál tím méně, protože se při tom zničily.

Velitel tábora, tlustý žid, který měl pořád Kubu v hubě, nás přesvědčil, že ramování záchodů by byla ta správná práce pro nás. Pořádným filcováním se s námi rozloučil.

Jeli jsme přes Charlotte N.C., Laurenc, Augustu, Milleu, Savannah ga Wayros, Albanu, Greenville S.C., Amary ga Camp Stewart. Tam zase veliteli vadilo, že mimo práci v kuchyni a úklidu v táboře ještě hrajeme volejbal. Ještě před koncem války jsme jeli přes Tuscalloosa Al. do Camp Aliceville. Byl to velký tábor pro poddůstojníky. Většinou nepracovali. Měli čas na kulturu. Přišli jsme jako ze zapadákov do velkoměsta. Vzdělání všeho druhu, přednášky, jazykové kurzy, kina, divadla, koncerty, varieté – umělci, učitelé, keramická dílna a tak dále. Tam jsme zažili konec války v Evropě. Americká vojska se přesvědčila o koncentracích a to se odrazilo v chování vůči nám a také ve stravě. Najednou nám přestali dávat maso. Jenom na Velký Pátek byli vnitřnosti. To jsem je tedy nepotřeboval a maso jsem nejedl. Na protest tomu byly všechny budovy do rána vápnem pomalovány srpem a kladivem. Byla to reakce na chování Američanů. Po skončení války v Německu se teprve ukázalo, jaké smýšlení zajatci mají. Staršina, který s námi cestoval z tábora do tábora a o kterém jsme si mysleli, že je Naci, si najednou dělal starosti, jestli jeho žena vůbec ví, kam schoval komunistickou legitimaci.

Jednou, když se kamarád v doprovodu amerického vojáka vracel z nemocnice po operaci, jsme se ho ptal „Bist du schon heil?“ (Už jsi zdrav?), chytil se Američan slova „heil“ a už jsem vandroval do oddělení v táboře, kam přišli ti největší fanatici. Marné bylo vysvětlování, že to špatně pochopil. Na štěstí bylo po válce v Evropě, všichni už museli pracovat. Tábor se rozpouštěl, takže jsem se dostal dál.

Jelo se přes Amozy, Montgomery, Al, Albanu, Waycross Ga, do Camp Jacksouville Fla. Myslím, že to byl nejlepší tábor. Možná proto, že bylo po válce, a už bylo jaksi vidět konce zajetí. Slušné jednání ze strany vedení, ale také dobrá a zajímavá práce.

Zavolal si mne do kanceláře americký důstojník. Vyčetl z papírů, že jsem ze Znojma. Byl to žid. Řekl, že je od Brna, ale mluvil jenom anglicky. Nabídl mi práci dělat pošťáka. Dobrý flek. Každý druhý den jít na poštu pro zásilky pro zajatce. Je po válce, pošta nechodí, nebudu muset nic tahat. Ze začátku to bylo zajímavé. V Americe je vojsko ve vojenských městech, obchody, kina a vůbec všechno je vojenské. Dostal jsem se mezi lidi, na zádech jsem měl jsem měl PW – válečný zajatec a nikomu to nevadilo. Ale vadilo mi, že jsem tam chodil pro nic za nic. Šel jsem za kámošem z Brna. Řekl jsem mu, že tohle není práce pro mne a on mi nabídl práci zahradníka. Bylo to na Floridě, kde obvykle nemrzne. Šlo o zalévání kvítek. Jenže tuto zimu kvítka zmrzla a bylo po nich. Myslel jsem si, že je to jedinečná příležitost udělat rekonstrukci na záhonech. Všechno jsem planýroval, na kotouči jsem vozil hlínu z jednoho konce na druhý. Nakonec mne odvolali, že prý mi není pomoci.

Čas jsem dělal při stěhování kolejnic na dráze, popeláře, a v americké kuchyni, kde se stravovalo jedenáct tisíc vojáků. Odebíral jsem nádobí a třídil do myček. Nikdo to nechtěl dělat. Mne se ta práce líbila. Byl to fofr. Vůbec, když trestanci v klusu házeli nádobí. Na to jsem byl upozorněn. Kdo nestačil odebírat, a okénko se mu zaplnilo, byl tam konec. Nádobí stavěli před okénkem na zem, nádobí pro strážníky došlo, nebo bylo tak horké, že tác nikdo nemohl vzít do ruky. Stalo se mi to jednou ze začátku, potom jsem si už dával pozor. Dobrá práce byla v supermarketu. Chodili nebo jsme jezdili s nákupním vozíkem a zapisovali zboží, které dochází a které se má doplnit. Přitom jsme se dívali, aby se nekradlo. Lístek jsme předali do skladu, tam zboží naložili na elektrický vozík a v době krátké polední přestávky se zboží doplnily. Mimo zeleniny se tam prodávaly všechny druhy potravin – hlavně v konzervách. Nemusím vykládat, že jsme se špatně neměli. Čokolády jsme se najedli více než dost, když jsme nutně potřebovali, aby se ztratila krabice čokolády. Toto zde nepopisuji proto, abych se chlubil, kde jsem byl, ale opisuji jedinou poznámku, která mi po filcování v Plzni ještě zůstala.

V Camp Jasksonville se večery také využívaly ke kultuře. Kino bylo samozřejmostí. Mám dva certifikáty z kurzů American Civias a American History z 31. prosince 1945. Válka pro Ameriku ještě neskončila. V Pacifiku se bojovalo proti Japoncům. Už jsem měl cukání, že se přihlásím na práci na nějakou loď, když padla první atomová bomba. Začalo se proslýchat, že půjdeme domů. Válka na východě náhle skončila. Poznalo se, že se Japonci jenom bránili, protože už neměli loď, která by je odvezla.

Začali jsme postupovat na sever k přístavům. První tábor byl Camp Blanding. Ani nevím, jak dlouho jsme tam pobýli. Věděli jsme, že to je všechno přechodné. Dál se jelo přes Albany a Columbus do Fort Nanning Ga. Do posledního tábora před přístavem jsme jeli přes Macon, Augustu, Ga Columbiu a Florencii S.C., Fayetteville, Petersburg, Richmond, Vi, Alexandrii, Washington Vi, Baltimore Ma., Philadellfia Pa, Jersey Newark Camp Shanks N.Y.

To byl tábor, kde jsme byli propuštěni ze zajetí. Vrátili mi všechno, co mi bylo odebráno v Africe. I vojenskou knížku a náramkové hodinky, co jsem dostal k biřmování a které už v Africe nefungovaly. To bylo 30.5.1946. V amerických loděnicích se stavěly za války jako na běžících pásech lodě Liberty a Victory. Měly kolem 5.000 BRT. Říkalo se, že nejsou nýtové, ale svařené. Když puknou, tak se hned rozlomí a jdou ke dnu. Byl červen, doba největších bouřek na moři, tak jsme se mohli na co těšit. Ještě jsme se podívali z moře na sochu Svobody, za ní Manhattan – poslední pohled na Ameriku. Loď byla upravená na transport vojska. Zase ty postele nad sebou. Vlastně lehátka s popruhem, abychom při kolébání lodě nespádli. Také jsme to potřebovali. Dostali jsme se do mořské bouře, která trvala tři dny. Vlny se drtily o bok lodi, a když vlna zvedla loď, lodní šroub celou lodí zalomcoval. Tři dny jsme jeli proti větru. Pořád jsem čekal, kdy se ta kocábka rozlomí a my půjdeme ke dnu. Kuchyň přestávala vařit, protože skoro všichni měli mořskou nemoc. Tu jsem neměl, zato jsem měl hlad i když jsem na jídlo neměl náladu. Po třech dnech to najednou přestalo a vítr se utišil. Nevím, o kolik dní se cesta prodloužila. Byly postaveny hlídky. Ted' se hlídaly miny. To by tak scházelo, abychom těsně před cílem vyletěli. Přistáli jsme v Le Havru. Tady bylo vidět, jaké škody válka dokáže nadělat. Při vystupování z lodě jsme každý z nás vlekl těžký kufr a lodní pytel a těšil se, že se to donese až domů. Za práci v zajetí se vydávaly bločky v různých hodnotách a za ně se v kantýně kupovalo jako s penězi. Americké peníze jsme do ruky nikdy nedostali.

Ke konci našeho pobytu v zajetí přicházelo do kantýny více zboží. Lepší prádlo, hudební nástroje, zlaté šperky. To vše, abychom měli možnost peníze utratit. Koupil jsem si z toho jen prsten z bílého zlata s ametystem. Asi 120 USD jsem nechal dát na směnku.

Auty nás dovezli do nějakého tábora blízko Paříže. Tam každému vystavili propouštěcí vysvědčení – něco jako osobní průkaz. Zde jsme nebyli déle než týden. Ven se nikomu nechtělo. Francouzi byli zlí. Nadávali nám boš (prasata).

Další tábor už byl v Německu nedaleko Mnichova. Už nevím, kdo to zorganizoval a jak jsme se dostali – jestli vlakem nebo auty. Byl to sběrný tábor. Bylo mezi námi přece dost kluků z území, které obsadili Rusi, Rumuni, Poláci a i z Československa. Kdo věděl, kde jeho členové rodiny jsou, ten sbalil svoje věci a jel. Jedni odcházeli, druzí přicházeli.

Z Československa tam byla repatriační komise. Přiznávali, že se konaly přestupky, ale tvrdili, že to už není. Že nás republika potřebuje. Po dvou nebo třech týdnech dostali přece jenom vlak dohromady. Vagony byly dobytčáky. To nebylo nic zvláštního. Konečně jedeme domů. Uvěřili jsme repatriační komisi. Na vagonu jsme měli křídou napsáno: „Kašlem na dolary a feniky – my jsme doma z Ameriky“, jak jsme později opravili.

Byla doba, kdy transporty Němců opouštěly republiku. Na každém nádraží jsme stáli. Ale byly tam také transportéry vyhnaných Němců. Od těch jsme se dozvídali, že jejich rodinní příslušníci již jsou v Německu. Ti samozřejmě hned své věci přestěhovali do vlaku, co šel ven. A nebylo jich málo. Mluvili jsme tehdy s českými důstojníky. Vyměnili Partizánky za Ameriky. Už tenkrát nám řekli, že jestli se nedáme ke komunistům, nemáme vyhlídky. Po několika nádražích naše řady prořídly. Vyhráli ti, kteří ještě za jízdy vyhodili z vlaku své věci a vyskočili. To bylo u Furth i. W.

Na prvním českém nádraží se vagony zvenku uzavřely. Už nikdo nemohl vystoupit a my jsme poznali, že všechno byl jen jeden velký podvod. Na nádraží v Plzni jsme všichni vystoupili. Každý se svým zavazadlem. Do tábora – jmenoval se „Na Zastávce“, správná adresa byla Tábor Města Plzně, Doudlebe u Zastávky – bylo několik kilometrů. Kdo nestačil a své věci neunesl, naložil je na vůz, který jel za námi. V táboře jsme byli po půlnoci. Všechny své věci jsme museli odevdat ke kontrole. Odhaduji, že nás z toho vlaku zbylo padesát. Postavili nás do řady do pozoru a hlídali, abychom se nepohnuli. Uvažoval jsem, kdo byli ti lidé, co nás hlídali a kdo jim dal k tomu právo. Byli to kluci. Každý měl něco z vojenské uniformy. Na rukávu rudou pásku a v ruce pušku. Stáli jsme v pozoru od půlnoci až do dvou hodin do odpoledne. Bylo to začátkem července kolem Svátku Cyrila a Metoděje. Někteří z nás už začali padat, protože bylo strašné vedro. Začal výslech. Každého se ptali, co je. Jestli Čech a nebo Němec. Byli totiž mezi námi i funkcionáři německých sociálních demokratů. Bojovali proti SdP a žili v tom omylu, že se jim nic nestane. Vesměs jsme byli ze smíšeného manželství, žádný se do Wehrmachtu nedal dobrovolně, proto po pravdě řekl, že je Čech. Za to obdržel každý políček. Ale jaký. Myslel jsem, že dopadnu lépe, když řeknu „Němec“. Ale také jsem dostal facku, že mi brýle odletěly. Na rukách jsem prsten neměl, jen ten malý platinový, s kamenem dolů, aby nebyl vidět, tak mi zůstal. Ostatní o ně přišli. Mezitím se fackovalo dál. Měl jsem obavy, že by někdo neúmyslně šlápl na brýle. Když si hlídač všimnul, že moje oči jsou po mých brýlích, šel tak a brýle rozšlápnul. Ještě štěstí, že jsem měl v kapse rezervní brýle.

Po fackováním představení jsme si směli vyzvednout naše věci. Kufr byl úplně prázdný, lodní pytel už nestál. Vzali všechno, i co nepotřebovali. Vzali vojenskou knížku, osobní průkaz, který vystavili Američané, samozřejmě i hodinky které nešly. Dělal jsem si poznámky o Africe a Americe – všechno bylo pryč. Proto v mých vzpomínkách neudávám data. Leda, že jsem je později dostal od kamarádů, kteří neměli tu čest dostat se mezi tak špatné lidi.

Denně se chodilo do práce. Chodili jsme čistit sklepy plzeňského pivovaru. Byly bombardováním poškozené a zasypané. Byli jsme parta asi dvaceti a dva strážní. Když se strážníkům nějaké naše oblečení nebo obutí zalíbilo, dal zastavit, vyměnil si svoje za naše a šlo se dál. Měl jsem nové americké boty. Dostal jsem za ně rozbité škrambale. Druhý den měl ten stejný hlídač zase staré boty a vyzul dalšího. Tak nás vyzouvali a vysvlékali ta dlouho, až jsme všichni vypadali jako žebráci a nikomu jsme si nemohli stěžovat. Pokaždé, když jsme došli k bráně pivovaru, která byla skoro čtyři metry vysoká, ukázal strážný nahoru a my jsme věděli, že musíme přelézt. Oni si potom odemkli vrátka, prošli a zase zamkli. Tak jsme cvičili i na zpáteční cestě a celou dobu, co jsme v pivovaru pracovali.

Práce sama nebyla špatná. Byli jsme přiděleni firmě, která tyto práce vykonávala. Dokonce nám a vlastně všem ke svačině přinesli pivo. My jsme svačinu neměli – neměli jsme co. S polírem tam chodila jeho dcera. Mohlo jí být 17 nebo 18 let. Nevím, proč někde nepracovala. Strašně ráda luštila křížovky, ale nic nedělala. Nevím ani, jak přišli na mě. Každopádně jsem denně seděl v polírské boudě a luštil křížovky.

Ještě se zmíním o stravě. Každé ráno dovezl dědek s bryčkou čerstvý chléb. Nevím, kde bral mouku. V chlebu byl samý písek i kosti z myší a kousky pytloviny. Asi tu mouku v mlýnech smetal. Ráno byla černá káva a k tomu ten chleba. V poledne polévka s řepou a chleba nebo vařené kroupy (ale bez chuti). K večeři něco mezi tím. V pracovním táboře v Plzni jsme byli do půli července.

Jenomže bylo ještě hůře, protože nás poslali do Ostravy do dolů. Marně jsem se zmiňoval, že v šeru nevidím. (V Rusku jsem například šel asi kilometr v domění, že je to potok) V Plzni už beztak věděli, že dolů nepůjdu, protože budu dělat na povrchu. To ale zase nevěděli v Ostravě. Tam potřebovali lidi do rubání. Naše nová adresa byla: Mariánské Hory u Ostravy, Důl Ignát, pracovní tábor II/2. od 16.7.1946.

Pracovní tábor v Ostravě – to byl stát ve státě. Strážní pod vedením velitele vládli tvrdou rukou. Smělo se psát domů. Byla však cenzura, jakou jsem nikde nezažil. Jestli jsem psal domů, nebo otec mně, nikdo z toho moc nevěděl. Všechno bylo tuží počmárané. Někdy bylo v dopise k přečtení sotva deset slovíček, ale smysl žádný. V balíku buchy rozlámané na kousky, takže nebylo ani poznat, jestli to je všechno a co v balíku vůbec bylo. Usiloval jsem, abych se z tábora dostal a věřím, že i otec dělal co mohl. Tomu však dělal těžkosti Bohuš Klempa. Vyučil se u nás v obchodě a protože byl obchod napůl německý (tedy napůl konfiskovaný), mohl si otec vybrat národního správce. Klempa se o to ucházel, a tak jej otec navrhl. A Klempa dělal všechno, aby mu obchod zůstal. O těch jeho podrazech se nebudu rozepisovat a vrátím se zase do tábora. Prosadil však, že české občanství bylo otcí odebráno a tím pádem i mně.

Protože jsem měl brýle, přidělili mne do štreky (chodby). Náš havíř byl mladší slušný člověk se kterým se dobře pracovalo. Měl však těžký úraz. Odštípnutý kámen mu přesekl rameno. Naše parta byla zrušena a nás dva trestance dali do rubání. Aby se poznalo, že nejsme normální lidi, měli jsme kolem žárovky havířské lampy červený

pruh. To nebyl kahan. To byla lampa na baterii a vážila jistě tři kilogramy. Pracovalo se na dvě směny. V sobotu a v neděli jsme pracovali na povrchu. Většinou se na nádraží skládalo dřevo. Volno neexistovalo. Kuchyň byla o něco lepší než v Plzni. Však se také jmenovala Táborová kuchyně. Z našeho tábora jsme viděli na bránu dolu.

Každý pátek, když byla výplata, shromažďovaly se ženy a rodinní příslušníci havířů a čekali na muže, aby místo domů nezabloudili do hospody. Většinou vylezli namontovaní už z kantýny.

Mezi námi byl poslanec německé sociální demokratické strany z I. republiky. Jeho žena a matka jej přišli na bránu vyzvednout, protože se (jako antifasti) stěhovali do Německa. S bičem je strážní hnali od brány a s pláčem utekli.

Druhý den se vrátili s příkazem podepsaným prezidentem Benešem. Zrovna jsme byli po jídle nastoupeni na směnu. Aby ženám ukázali, kdo tady poroučí, jestli oni nebo nějaký Beneš, donesli lavici, bafli poslance, sundali mu košili a položili na lavici. Dva ho drželi a třetí ho dýtkami zbičoval, až mu naběhly krvavé mázy. My nastoupení a ty dvě ženy se na to představení museli dívat. Nikdo si nikde nemohl stěžovat. Vládl tam čistý teror. Když se někdo ozval, byly vždy připravené dýtky. My jsme potom fáráli a poslanec s námi.

Druhý den jsme se dozvěděli, že přišlo vojsko a obstoupilo tábor. Dva důstojníci přišli do tábora a donutili velitele tábora, aby sfáral dolů a přivezl zkrvaveného poslance, umyl a předal rodině. Bití bylo v tomto pracovním táboře něco úplně normálního. Více než tři roky jsem v Evropě a Americe chodil po táborech, ale něco takového jsem nezažil. Všude v nás viděli člověka, ale tady ne.

Když se náš havíř ranil, parta se rozpustila a nás přidělili do rubání. Tam byl jiný pracovní režim. Když jsme sfárali, nasedli jsme do vozíků a jeli na rubání. Říkali, že je to vzdálenost tři kilometry. Snad měli pravdu. Tam jsme si sedli, lampy se píchly do uhlí, abychom nebyli vidět, kdyby nás hledal štaigr.

Sedělo se půl směny. Jedni spali, druzí žvýkali tabák a plivali kolem sebe. Potom snědli svačinu a šlo se na to. Rubali, co se dalo. Dělalí jak blázni, aby dohnali co prospali. Sbalili sbíječky a mazaly na vlak, aby jim neujel. Naše práce spočívala v tom, že jsme narubané uhlí házeli do žlabů, kterými uhlí klouzalo do vozíků (huntů).

Důl Ignát byl ideální důl pro lidi, kteří by se měli za něco potrestat. Vrstva uhlí nebyla nikde vyšší než 70 centimetrů. Tam se nedalo stát ani klečet. Leželi jsme na zádech a házeli uhlí přes hlavu do žlabu. Teprve, když jsme všechno vyházeli, mohli jsme odejít. To, že jsme jen s největším vypětím chytili vlak je pochopitelné. Třikrát, co jsme v tom rubání byli, nám vlak ujel a tři kilometry jsme museli šlapat k výtahu pěšky. A protože vlak už vozil uhlí, museli jsme ven lézt po žebříku. Když si dnes uvědomím, že jsem po chatrném kovovém žebříku lezl 600 metrů a přitom tu těžkou lampu, bez které by byla absolutní tma, divím se, že jsem to dokázal. Byli jsme vždycky dva. Po určité vzdálenosti byla odpočívadla přimontovaná rezavým drátem. Na nohách jsme měli dřeváky, které jsme za dva dny úplně zničili.

Když byli konečně všichni Němci vyhnáni nebo vystěhováni, situace se u nás také trochu zlepšila. V neděli jsem směl do Mariánských hor do kostela. Samozřejmě jsem si mimo tábor sundal z rukávu pásku s označením N (Němec). Dokonce jsme dostali výplatu. Bylo však tolik srážek, že z toho moc nevyšlo. Z výdělku 1324.40 jsem dostal 65,-. Za všechno možné byly srážky: správy lamp, náčiní, nějaký fond,

bytné, stravné, velká položka za hlídání, ÚRO, Revírní rada, Rev. brat. pokl., důchodová daň a tak dále.

Dostal jsem dopis od svého otce, že mi přišla pozvánka, abych se dostavil k nějaké očištné komisi do Znojma. Dojednal jsem si dva dny volna a za peníze, které mi zbyly z výplaty jsem jel domů. Viděl jsem rodiče po šesti letech.

Ke komisi jsem se dostavil na bývalém okresním hejtmánství vedle obchodního domu Baťa. Už nevím, jak dopadl výsledek. Sedělo tam asi šest soudců. Komunistickou stranu zastupoval nějaký Zejda a Nejezchleb. Nejezchleba jsem znal z první republiky. Když přišel Hitler, nechal se přejmenovat na Vach po manželce. Když jsem dělal řidičák u MEKK, tam měl funkci a jemu jsem mohl děkovat, že jsem mezi těmi fanatickými Němci ten řidičák vůbec mohl udělat. Teď tady seděl a jmenoval se zase Nejezchleb. To bylo na mne moc. Skoro jsem byl rád, že jsem musel ze Znojma zase odjet.

V dole se zase pracovalo v rubání. Uhelným prachem a potom se mi vždy zanesly brýle a já si je proto schovával za ploštinu /příční deska, má zabránit tomu, aby se nesesuly kameny ze stropu. Jenomže strop klesl a já jsme po ukončení práce nemohl brýle dostat ven. Možná, že byly rozdrcené.

K očnímu lékaři mne pustit nechtěli. Do rubání už jsem nemusel. Dali mne ke spojování vagónů (huntů). Když jsem se ani tam neproslavil, protože se stávalo, že některé vozy zůstaly stát, poslali mne přece na oční. Tam ani nechtěli věřit, že s mýma očima pracuji v dole. Ze zdravotních důvodů zakázali, abych pracoval v dole. Vyřídil jsem všechny náležitosti a dostal jsem odhlášku ze stravování. 25.9.1946 jsem byl propuštěn. Byl jsem tam necelé tři měsíce. Ve Znojmě jsem se samozřejmě musel hlásit na pracáku. Pracák byl za Michalským kostelem v domě, kde jsem dříve chodil do německé obchodní školy.

Tam se ptali, co umím a jaké mám školy. Oni potřebovali pomocníka k pokrývačům. Zachránil jsem pan Stáňa. Byl poslancem lidové strany a měl nárok na pomocníka v zemědělství. Zabral v Oblekovicích po Němcích zemědělskou usedlost a věřím, že měl pravdu, když tvrdil, že už před ním to vyrabovali zlatokopi. Měl dva koně z UNNRY. To byla organizace, která vznikla po válce. Veškeré zboží, potraviny, oblečení, ale i koně, auta, která sem přišla hlavně z Ameriky a tady zůstala. Organizace je státům rozdělila. U Stáňů jsem byl do podzim 1947, kdy jsem přešel jako dělník ke staviteli Smejkalovi. Dělal jsem na různých stavbách nádeníka. Později jsem přešel do kanceláře. Měl jsem na starosti hlavně mzdy a rozpočet staveb. V roce 1948 po znárodnění mě převzaly Stavební závody. Tam jsem byl ve mzdové účtárně. Byl jsem veden jako dělník, protože jsem pořád neměl vyřízené občanství. O to, aby vyřízené nebylo se staral B. Klempa.

02.07.1946	podal můj otec za mne žádost o udělení osvědčení o národní spolehlivosti
24.10.1946	nevyhověla rada ONV žádosti o udělení osvědčení o národní spolehlivosti
14.11.1946	odvolávám se proti výměru ONV
26.02.1947	předvolání k výsledku k soudu
23.04.1947	krajský soud ve Znojmě uvědomuje, že zastavil trestní řízení vedené proti mně
03.05.1947	obsílka k trestnímu řízení k referátu národní bezpečnosti
07.05.1947	Trestní nalézající mne osvobozuje

07.07.1947	Žádost na Zemský národní výbor o vystavení osvědčení národní spolehlivosti
20.07.1948	ONV – bezpečnostní referát zahajuje revizi trestního řízení
11.10.1948	Předvolání na bezpečnostní výbor k trestní nalézající komisi (ta mne 07.05.1947 osvobodila)
12.10.1948	ONV – trestní nalézací komise mne zase osvobozuje
26.04.1949	Krajský NV ukládá ONV ve Znojmě, aby vystavil přímo osvědčení o čsl. státním občanství, protože jsem se k německé národnosti vůbec nepřihlásil.

Mezitím jsem byl pozván ke křížovému výslechu na Státní bezpečnost na Výstavní ulici. Zazvonil jsem, odevzdal pozvánku a otevřel mi pan Hucek alias Fredi Wertheimer. Při výslechu se jeden vyptával ze předu a dva nebo tři zezadu, přitom reflektor svítil přímo do očí. O tom ale žádný doklad nemám. Byla to StB. Bylo to tajné, proto žádný doklad.

Tady končím své vzpomínky. Všechno, co jsem napsal je pravda. Nic jsem si nepřidal. Na něco jsem zapomenul, snad úmyslně. Napsal jsem to proto, že jsem o tom dlouho nesměl mluvit.

Ve Znojmě: 15. března 1996

Im memorian: 20. března 2005